

**כן לשתי מדינות
לא למדינה דו לאומית
שומרים על ישראל
נפרדים מהפלסטינים לשלום**

מתווה לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני

וצעדים ליצירת אופק מדיני ותנועה חיובית לקראת הסכם

**ח"כ יחיאל (חיליק) בר
יו"ר השדולה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי
סגן יושב ראש הכנסת
מזכ"ל מפלגת העבודה**

המתווה המוצע מהווה בסיס איתן להסכם קבע של 'קץ כל התביעות' בנינו לבין הפלשתינים. התכנית שומרת על האינטרסים הביטחוניים של ישראל, שומרת על ירושלים מאוחדת, פותרת את בעיית הפליטים מחוץ לגבולות ישראל, משאירה את מרבית המתנחלים בביתם, מחזקת את מעמדה של ישראל בעולם ומעניקה לישראל רוח גבית למלחמה חסרת פשרות בטרור. התוכנית מחזקת את ביטחון ישראל, וכל צעד בתוכנית ייושם רק לאחר שתינתן לו תמיכת צמרת הממסד הביטחוני.

חשוב לא פחות, תכנית זו פותרת את הסכסוך באמצעות פתרון של שתי מדינות לשני עמים, שומרת על הדמוגרפיה הישראלית עם רוב יהודי מוצק ומורידה מהשולחן סופית את האפשרות למדינה דו-לאומית, אפשרות אשר תסכן את המפעל והחזון הציוני. ישרא-סטין? לא בבית ספרינו.

המתווה המוצע הוא תוצר של שנתיים בהן כיהנתי כיו"ר השדולה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי בכנסת ("שדולת שתי המדינות"). שנתיים בהן נפגשתי עם עשרות גורמים ישראליים, פלשתינים, בינלאומיים, וכן עם גורמים רבים בעולם הערבי. אני סבור כי בכוחו של מתווה זה לשמש כהצעה ישראלית-ציונית הולמת לפתרון הסכסוך הישראלי-פלשתיני, ובמידה לא מבוטלת להיות צעד משמעותי לקראת פתרון חלקים נרחבים בסכסוך הישראלי-ערבי.

זה אפשרי, וזה בדינו.

ח"כ יחיאל (חיליק) בר

יו"ר השדולה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי

סגן יושב ראש הכנסת

מזכ"ל מפלגת העבודה

תוכן עניינים

פתח דבר

1/ הנחות עבודה

- ← מדיניות "ניהול הסכסוך" של הימין נכשלה במבחן התוצאה.
- ← שתי מדינות לשני עמים - הפתרון האפשרי היחידי.
- ← גישת ה"אין פרטנר" - גישה תבוסתנית המתחמקת מאחריות.
- ← הסכם ישראלי-פלשתיני הוא אפשרי, ומרבית יסודותיו מוכרים.
- ← כשתקום מדינה פלשתינית, גבולות ישראל יהיו ברי הגנה.

2/ לקחים מכשלון המו"מ עד כה

- ← יצירת "תנועה חיובית" בדרך להסכם ובמהלך המו"מ.
- ← שיתוף האזור במאמץ הישראלי-פלשתיני.
- ← שילוב סוגיות "חומריות" אל מול סוגיות "פסיכולוגיות-זהותיות-הכרתיות".

3/ עקרונות המתווה: רעיונות חדשים לצד רעיונות מוכרים

- ← המטרה.
- ← שיח אזורי במקביל למו"מ הישראלי-פלשתיני, ולאחריו.
- ← הכרה הדדית בשתי מדינות לאום.
- ← מיעוט משגשג בכל אחת מהמדינות (קהילה יהודית בלונדון וברלין? גם בפלשתיין).
- ← עקרון "גישה מועדפת לביקור, פולחן ותיירות".
- ← עקרון "גישה מועדפת לעסקים, כלכלה, מדע ואקדמיה" - חיזוק כלכלי הדדי.
- ← הצעת מסגרת לגבולות שתי המדינות.
- ← הצעת מסגרת לסוגיית ירושלים.
- ← הצעת מסגרת לנושא הפליטים.

4/ צעדים ליצירת "תנועה חיובית" בדרך להסכם ול"עיצוב מציאות של שתי מדינות בשטח"

- ← הכרה ישראלית רשמית במדינה פלשתינית, כולל באו"ם. כיצד ולמה כדאי?
- ← ישום התחייבויות קודמות וצעדים ל"עיצוב מציאות של שתי מדינות בשטח".
- ← מענה ישראלי רשמי (לראשונה) ליוזמת השלום הערבית.
- ← מרשם לתרופה מדינית ובטחונית לרצועת עזה.
- ← מרשם לתרופה מדינית ובטחונית למזרח ירושלים.
- ← שילוב ההנהגות הדתיות משני הצדדים בתהליך.
- ← ערבי ישראל.
- ← יהדות התפוצות.

5/ סיכום

מאז הקיץ האחרון, ברור מעבר לכל ספק שמדיניות "ניהול הסכסוך" של הימין נכשלה במבחן התוצאה. הסבבים ו"המבצעים" בעזה הפכו לשגרת חיים בלתי אפשרית עבור תושבי הדרום. ירושלים נמצאת תכופות על סיפה של אינתיפאדה שלישית ובכירי צה"ל צופים הסלמה חריפה מאי פעם בצפון. ההרתעה הישראלית נפגעה. ישראל צועדת בבטחה לעבר בידוד בינלאומי. הגרוע מכל, ישראל צועדת לעבר הפיכתה בפועל למדינה דו-לאומית. הממשלה פועלת ללא יעדים ארוכי טווח או אסטרטגיה סדורה להשגתם וללא חזון מדיני. מצב זה מסוכן לעתיד מדינת ישראל ולהמשך המפעל והחזון הציוני.

שתי מדינות לשני עמים הוא הפתרון האפשרי היחידי לישראל, ולפלשתינים. זהו הפתרון שעל ממשלת ישראל לקדם. שתי מדינות לשני עמים הוא יעד אסטרטגי ישראלי ראשון במעלה. האופציה הרעה האחרת היא מדינה דו-לאומית. מדינה דו-לאומית מהווה את פגיעה אנושה ברעיון הציוני ואת סופה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, בעלת רוב יהודי מובטח.

בטווח הארוך, מדינה אחת בין הירדן לים תביא לאובדן הרוב היהודי ולכפיית מציאות של רוב פלשתיני במדינה ישראלית-פלשתינית משותפת. רבים בקרב הציבור הפלשתיני כבר מבינים שעדיף להם פתרון המדינה האחת. כך הם יזכו "בכל הקופה" בהליך ארוך, שבסופו תהיה פה מדינה אחת ("ישרא-סטין"), בה לפלשתינים תוענק בתהליך מדורג אזרחות במדינה המשותפת. מצב זה יביא במרוצת השנים לרוב ערבי במדינת ישראל. בכירים בימין הישראלי, כמו נשיא המדינה ריבלין וסגנית שרת החוץ חוטובלי, כבר התבטאו בעבר שהם לא שוללים מצב שכזה, ואף תומכים בו. מצב זה הוא מסוכן ויוביל לשינוי פניה של ישראל כפי שאנו מכירים אותה וכפי שאנו רוצים שתהיה.

במאבק הדמוגרפי במדינה הדו-לאומית אנחנו נפסיד. אנו נהיה בה מיעוט. אם לא נפסיד במאבק הדמוגרפי מיד, נפסיד בו בעוד 50 שנה. אם לא בעוד 50 שנה, אז בעוד 100 שנה. אם אנו רואים את המפעל הציוני כפרויקט של מאה או מאתיים שנים, אז זה בסדר. אך אם אנו רואים אותו כפרויקט ניצחני, עלינו להיפרד לשתי מדינות ולהבטיח לנצח את הרוב היהודי במדינת ישראל היקרה שלנו, ויפה שעה אחת קודם.

כיום אנו עדיין במצב שבו רוב הישראלים ורוב הפלשתינים מאמינים בפתרון שתי המדינות. כרגע, רק השוליים הקיצוניים בימין ובשמאל מאמינים בפתרון המדינה הדו-לאומית המשותפת. אל לנו לתת לשוליים קיצוניים אלו לכפות עלינו פתרון מסוכן זה, פתרון שהרוב בשני הצדדים אינו חפץ בו.

האמירה כי "אין פרטנר" היא תירוץ לקיפאון, לתבוסתנות מדינית ולהתחמקות מאחריות. שלום עושים עם אויבים. גם אם הפרטנר הפלשתיני רחוק מלהיות אידיאלי, עד כה ממשלות הימין פעלו באופן שבעיקר מחליש את הפרטנר, במקום לסייע ולבנות אחד שכזה. עלינו להפוך את הפלסטינים לשותפים להסכם קבע של 'קץ כל התביעות ההדדיות'. עשינו זאת בעבר עם אויבים גדולים וחזקים יותר מהפלשתינים - זה דרש מנהיגות אמיצה ונחושה, מה שאין היום לישראל.

הניסיונות לפתור את הסכסוך עד כה נכשלו לא רק בשל העדר מנהיגות משני הצדדים (והיא נעדרת), אלא גם בשל שלושה כשלים עיקריים:

1: הניסיון לקדם את פתרון הסכסוך רק באמצעות משא ומתן, הניח את כל הביצים בסל אחד: או ניהול מו"מ, או שיתוק מדיני שחזק את הקיטוב וההסתה. זו הייתה טעות.

2: הניסיון להתמודד עם סוגיות בעלות אופי אזורי מובהק באמצעות תהליך בילטרלי ישראלי-פלסטיני בלבד, היה שגוי מיסודו. להנהגה הפלשתינית אין בהכרח את היכולת להגיע לבדה להחלטות גורליות בנושאי אזוריים כמו גבולות, פליטים, בטחון וירושלים.

3: עד תקופת נתניהו, המשא ומתן התמקד יתר על המידה במימד החומרי והטריטוריאלי (גבולות, התנחלויות, ירושלים, וכדומה) ואילו תקופת נתניהו התמקדה כמעט אך ורק בסוגיות זהותיות כגון הכרה לאומית, כאשר הדיון על היבטיו הפיזיים של הסכסוך זכה להתעלמות כמעט מוחלטת.

לקחי העבר מלמדים כי יש לייצר במקביל למאמצים הדיפלומטיים, גם "תנועה לקראת" מציאות של שתי מדינות לשני עמים. תוך לימוד מטעויות עבר, על הסכם הקבע לשלב הצעות מוכרות לצד לרעיונות חדשים ויצירתיים. במקביל למשא ומתן ישיר עם הרשות הפלשתינית, על ישראל לקיים שיח אזורי אשר יכלול תגובה ישראלית רשמית ראשונה ליוזמת הליגה הערבית. תגובה שכזו יכולה להוביל (גם אם באופן לא רשמי) להחלפת טיוטות הדדיות שיהפכו בסופו של הליך ליוזמה ישראלית-ערבית משותפת. מענה ישראלי ליוזמת השלום הערבית יכולה גם להביא לרתימה אפשרית של המדינות החברות בליגה הערבית לכך שהחמאס יקבל בעל כורחו את ההסכם המדיני, או שיובהר לו, כי לאחר הסכם הוא יאלץ להילחם בישראל אשר מצויה בשלום עם הפלשתינים ונתמכת על ידי מדינות ערב רבות.

דווקא כעת, כאשר האיום האיראני והאיום של האסלאם הרדיקלי (דעא"ש, אל קעידה ושות') מתגברים, למדינת ישראל ולמדינות ערב ישנם יותר אינטרסים אזוריים משותפים, ולכן תגובה ישראלית ליוזמת השלום הערבית היא רלוונטית במיוחד. בתמיכת מדינות ערב, הקמת מדינה פלסטינית מפורזת, הכוללת הסדר פירוז ושליטה בעזה, תשפר את בטחונה של ישראל, וכן את מעמדה בקהילה הבינ"ל ובקרבת לא מעט ממדינות העולם הערבי והמוסלמי.

התמודדות עם סוגיית הגבולות וההגעה להכרה הדדית בשתי מדינות לאום, יקבעו במסגרת מו"מ כנה ונחוש, תוך ויתורים הדדיים, ובתמיכה עוטפת של מדינות העולם המערבי והעולם המוסלמי והערבי המתון.

ההסכם יקדם עקרון של "גישה מועדפת" למטרות ביקור, פולחן ותיירות של כל צד במקומות החשובים לו בצד האחר, וכן יקדם שיתופי פעולה עסקיים, כלכליים, מדעיים ואקדמיים בין שתי המדינות.

ככלל, הפתרון לישוב הפליטים הפלשתיניים ימצא מחוץ לגבולות מדינת ישראל. ההתמודדות עם סוגיית ההכרה הלאומית תתבסס על הכרה לאומית הדדית בין מדינת הלאום של העם היהודי למדינת הלאום של העם הפלשטיני, כאשר כל אחת מהן תהיה בעלת מיעוט משגשג

ומוגבל בשטחה ותחת ריבונותה.

שתי המדינות יהיו מחויבות לשמירה על זכויותיו, בטחונו ומעמדו של מיעוט זה. ייעשה מאמץ לשלב את ההנהגות הדתיות משני הצדדים בתהליך ולוודא כי ההסכם יהיה ככל הניתן בהתאם לאמונות הדתיות של שני העמים. להסכם קבע יהיו השלכות חשובות על השתלבות אמיתית של ערביי ישראל במדינת ישראל כאזרחים שווי זכויות וחובות, לצד העמקת השותפות של היהודים במדינת ישראל עם ערביי ישראל וכן עם יהדות העולם.

למאמץ הדיפלומטי להגיע להסכם, על ישראל לנקוט גם בצעדים אשר בו זמנית יגבירו את הסיכויים להגיע להסכם קבע, אך גם ישפרו את בטחונה ומעמדה של ישראל עד להגעה להסכם שכזה.

צעדים אלו יכללו הכרה רשמית של ממשלת ישראל במדינה פלשתינית תוך הגבלות ותנאים מיוחדים, מענה רשמי של ממשלת ישראל (לראשונה) ליוזמת השלום הערבית, ייצוב הפסקת האש בעזה, פירוז הדרגתי שלה והעברת הרצועה לשליטת המדינה הפלסטינית, התמודדות מדינית יסודית עם סוגיית מזרח ירושלים והאלימות הגואה בה, ונקיטת צעדים שיעצבו מציאות של שתי מדינות בשטח - טרם הגעה להסכם קבע. כל צעד וצעד ייושם רק לאחר שתינתן לו תמיכת צמרת הממסד הביטחוני.

יוזמה מדינית ישראלית במתווה שכזה תגביר את הסיכויים להתגבשות שותף להסכם קבע ותשפר משמעותית את מעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית, תוך דגש על העולם הערבי והמוסלמי המתון וכן בקרב העם הפלסטיני.

על מנת להוציא יוזמה מדינית שכזו מן הנייר אל הפועל, דרושה לישראל הנהגה אמיצה ונחושה שתניע את גלגלי ההליך המדיני קדימה לעבר פתרון הסכסוך. הנהגת הימין של היום אינה מסוגלת להביא לפתרון הסכסוך, או אף לקדם את ישראל להשגת יעד זה.

הימין של היום הוא כבר מזמן לא הימין של פעם, זה שהכרנו וכיבדנו, הימין הציוני לאומי. ימין שידע להיות פרגמטי כדי להבטיח את עתידה של ישראל ואת עתיד המפעל הציוני. ימין שידע לכרות בריתות והסכמים עם אויבנו, ולגייס לשם כך את תמיכת רוב העם. אותו ימין עליו נהגו לומר כי "רק הימין יכול להביא שלום". הימין הזה כבר מת. הוא כמעט ולא קיים.

הימין של היום איבד את הציונות והלאומיות שבו, כאשר במידה רבה הוא חבר באופן מעוות לשמאל המאוד קיצוני, בכך ששניהם מעדיפים ואף מקדמים בפועל, את קיומה של מדינה דו-לאומית. אגידה ימנית-שמאלית קיצונית זו שינתה את פני הימין של היום. היא הפכה אותו מימין לאומי לימין דו-לאומי, ומימין ציוני לימין פוסט-ציוני. ימין דו לאומי, מכיוון שהוא חותר תחת היותה של ישראל ביתו הלאומי של העם היהודי והמקדם במעשיו את הפיכתה של ישראל לבית דו-לאומי משותף לנו ולפלשתינים. ימין פוסט ציוני, מכיוון שהוא מערער תחת הרעיון הציוני המחייב קיום רוב יהודי מוצק וברור במדינת ישראל. ההתנהלות הימנית של היום תוביל אותנו בעתיד לאובדן רוב זה ולקיומו של רוב ערבי מובהק במדינה הדו-לאומית, יהודית-ערבית המשותפת.

בואו לא נתבלבל: אבו מאזן איננו פרטנר לשלום? במדינה הדו-לאומית שהימין יוביל אותנו אליה הוא יהיה פרטנר לשולחן הממשלה. חאלד משעל הוא ראש הלשכה המדינית בחמאס? במדינה הדו לאומית שהימין יוביל אותנו אליה הוא יהיה ראש מפלגה שתתמודד בבחירות דמוקרטיות. זו לא ישראל שנרצה לחיות בה בעוד 50 שנים. זו לא ישראל שנאפשר כי מדינתנו היקרה תהפוך אליה בעתיד. לא ניתן לזה לקרות, לא בבית ספרנו. לא אם זה תלוי בנו.

מדינת ישראל היקרה לנו, כפי שאנחנו אוהבים אותה, יחד עם העתיד שאנו רוצים להבטיח לה - מצויה בצומת דרכים הדורש החלטה. הרעיון הציוני נמצא בסכנה וכך גם היותה של ישראל כבית לאומי לעם היהודי. גם אם הימין לא מתכוון לכך (וחלקו מתכוון ואף מודה בכך), לשם בדיוק הוא מוביל אותנו כבר כמה עשורים, בחוסר המעש שלו, בקיפאון שלו, בחוסר התעוזה שלו ליזום ולשנות. כל שנותר לנו הוא להודות על מזלנו כי מחוללי הימין הציוני האידיאולוגי, לא היו תבוסתנים כמו אלו המתיימרים להיות "ממשיכי דרכם" היום. אם היו כמותם, אזי לבטח ישראל עדיין הייתה מדינת אויב של מצרים, גדולת אויבותינו ההיסטורית. נזקים אחרים של שלטון ימין זה במהלך השנים ניתן לפרט באריכות בנייר אחר.

לכן, על ישראל להתנער מהשיתוק המדיני ולהתאחד סביב מנהיגות אשר מבטיחה כי במזרח התיכון של המאה ה-21 יש ללא ספק צורך ביתרון צבאי ובכוח הזרוע, אך אין די בכך. בדיוק כפי שעל ישראל להיות תמיד מצוידת בטילים חכמים ומדויקים, על ישראל להיות מצוידת גם בדיפלומטיה חכמה ומדויקת. כיום זה אינו המצב.

עלינו לייצר מנהיגות ששואפת לפתור את הסכסוך, גם אם בהדרגה, ולא רק לנהל אותו. מנהיגות שמבטיחה שיש תלות הדדית עמוקה בינינו לבין שכנינו. מנהיגות שפועלת לאור יעדים ברורים ואסטרטגיה מלאה להשגתם. מנהיגות שמבטיחה מהו החזון הציוני, ומדוע שתי מדינות לשני עמים הוא הפתרון היחיד שיבטיח כי ישראל תתקיים כמדינה יהודית ודמוקרטית, הפועלת ברוח ערכי הציונות ומשתלבת כראוי בקהילה הבינלאומית ובזו המזרח תיכונית.

המתווה המוצע מהווה בסיס איתן להסכם קבע של 'קץ כל התביעות' בינינו לבין הפלשתינים ואף בינינו לבין חלק לא קטן מהעולם הערבי. התכנית שומרת על האינטרסים הביטחוניים של ישראל, שומרת על ירושלים מאוחדת, פותרת את בעיית הפליטים מחוץ לגבולות ישראל, משאירה את מרבית המתנחלים בביתם, מחזקת את מעמדה של ישראל בעולם ומעניקה לישראל רוח גבית למלחמה חסרת פשרות בטרור. חשוב מכך, תכנית זו פותרת את הסכסוך באמצעות פתרון של שתי מדינות לשני עמים, שומרת על הדמוגרפיה הישראלית עם רוב יהודי מוצק ומונעת סופית את האפשרות למדינה דו-לאומית.

המתווה המוצע הוא תוצר של שנתיים בהן כיהנתי כיו"ר השדולה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי בכנסת ("שדולת שתי המדינות"). שנתיים בהן נפגשתי עם עשרות גורמים ישראליים, פלשתיניים, בינלאומיים וכן עם גורמים רבים בעולם הערבי. אני סבור כי בכוחו של מתווה זה לשמש כהצעה ישראלית-ציונית הולמת לפתרון הסכסוך הישראלי-פלשתיני, ובמידה לא מבוטלת להיות צעד משמעותי לקראת פתרון חלקים נרחבים בסכסוך הישראלי-ערבי.

סיומו של התהליך המוצע יוביל לתוצאה רצויה אחת בלבד אליה עלינו לחתור:

שתי מדינות לשני עמים, באמצעות הסכם המהווה את קץ התביעות ההדדיות בין הצדדים.

(1) מדיניות "ניהול הסכסוך" של הימין נכשלה במבחן התוצאה.

מדיניות הימין והנחתו כי ניתן "לנהל את הסכסוך" במקום לפתור אותו - נכשלה. אז מה באמת קרה בימי "ניהול הסכסוך" של הימין?

פגיעה בבטחון ובהרתעה

- ← נפגעה ההרתעה הישראלית למול אירגוני הטרור.
- ← תחושת חוסר הביטחון בישראל גברה.
- ← אלפי טילים נורו על אזרחי ישראל, ומאות מנהרות טרור נחפרו תחת עזה.
- ← ארגוני הטרור התחזקו פוליטית וצבאית, ועזה הפכה למדינת טרור.
- ← סבבי הלחימה ו"המבצעים" בעזה הפכו עניין שבשגרה.
- ← תושבי הדרום אינם מסוגלים לקיים שגרת חיים.
- ← ירושלים נמצאת תכופות על סיפה של אינתיפאדה שלישית.

החמרת הקיטוב וההסתה

- ← הקיטוב בין ההנהגה הישראלית והפלסטינית גברה והפכה לנתק וחוסר אמון מוחלט.
- ← גדל והעמיק הקרע בין אזרחי ישראל הערבים והיהודים.
- ← ההסתה בין הימין והשמאל הישראלי הפכה ל"שיח לגיטימי" ומסוכן.
- ← גברה ההסתה בין שני העמים והגיעה למימדים כמעט בלתי הפכים.
- ← השוליים הקיצוניים בשני הצדדים התחזקו.
- ← הממדים הדתיים של הסכסוך התעצמו.

פגיעה קשה במעמד ישראל בזירה הבינלאומית

- ← ישראל צועדת לעבר בידוד בינלאומי.
- ← גל של חרמות הולך ומתחזק כנגד על ישראל.
- ← דעת הקהל העולמית מופנית כנגד ישראל.
- ← מדינות רבות באירופה ובעולם הולכות ומתרחקות מישראל.
- ← יהדות התפוצות הפכה מטרה לגל מתקפות אנטישמיות ואנטי ישראליות.
- ← נוצר משבר אמון חמור בנינו לבין בת בריתנו ההיסטורית ארה"ב.

מדיניות הימין נכשלה - סכסוך לא מנהלים, סכסוך פותרים!

(2) שתי מדינות לשני עמים - הפתרון האפשרי היחיד.

- ← מדיניות הימין מובילה אותנו לעבר מדינה דו-לאומית. נקודה.
- ← מדינה דו-לאומית היא סוף המפעל הציוני וסופה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, בעלת רב יהודי מוצק.
- ← במציאות של מדינה דו-לאומית, הפלשתינים יהפכו בסופו של הליך לאזרחי המדינה המשותפת ויהוו בה רוב.
- ← הסכסוך הזה ייגמר בסוף, או ביוזמה שלנו או במציאות שתיכפה עלינו ולא בחרנו בה. קרי, הוא ייגמר בשתי מדינות או במדינה אחת.
- ← אסור להקריב את המפעל הציוני על מזבח האינטרסים הצרים של הימין הקיצוני.
- ← חזונם של מרבית הישראלים ושל מרבית הפלשתינים הוא אותו חזון ואותה שאיפה: מדינת לאום משלהם.
- ← שאיפתם של הפלשתינים למדינה משלהם, צריך ואמור להיות גם שאיפתה של ישראל.
- ← שתי מדינות לשני עמים זהו אינטרס ישראלי ופלשתיני משותף.

זה או שתי מדינות לשני עמים, או מדינה דו-לאומית אחת. אין באמצע.

(3) גישת ה"אין פרטנר" - גישה תבוסתנית המתחמקת מאחריות.

- ← הימין מטיף לנו שנים ש"אין פרטנר". זוהי הנחת עבודה הרסנית ותבוסתנית.
- ← במלחמה כמו בסכסוך, לעולם לא יהיה פרטנר אידיאלי. כל עוד הסכסוך לא נפתר, הצד השני מוגדר "אויב". אויב הוא בדרך כלל לא פרטנר אופטימלי.
- ← יש שני הסברים אפשריים לעמדת הימין ש"אין פרטנר": או שמדיניות ה"אין פרטנר" היא תירוץ לקיפאון ולחידלון מדיני, לחוסר מנהיגות ולהעדר רצון להתקדם, או שהימין באמת מאמין שיום אחד נמצא מנהיג פלסטיני שהוא פרטנר מושלם.
- ← ישראל לא תימצא מנהיג פלשתיני שהוא "פרטנר מושלם". בעוד הימין "ממתין" ללא תוחלת לפרטנר כלבבו, האלימות והקיטוב ממשיכים ומחריפים. מצרים וירדן אגב, היו אויב ("פרטנר") מר וחזק הרבה יותר מהפלשתינים.
- ← אם מחלת ה"אין פרטנר" הייתה תוקפת בזמנו את מנחם בגין ויצחק רבין כפי שתקפה את הימין ואת נתניהו, מצרים וירדן עדיין היו מדינות אויב.
- ← הפרטנר הפלשתיני הוא כרגע פרטנר לקיפאון ולייאוש מדיני. עד כה ממשלות הימין פעלו בעיקר באופן שמחליש את הפרטנר.
- ← הנהגה ישראלית אמיצה יכולה להפוך את ההנהגה הפלשתינית לפרטנר להסכם.

יש פרטנר. הפרטנר הוא הנהגת הרשות הפלשתינית ואש"ף, ובלבד שהנהגה זו תקבל כבסיס את שלושת תנאי הקוורטט (אי אלימות, הכרה בישראל ומחוייבות להסכמים קודמים).

(4) הסכם שלום ישראלי-פלשתיני הוא אפשרי, ומרבית יסודותיו מוכרים.

- ← מרבית פרטי ההסכם בנינו לבין הפלשתינים כבר נכתבו בעבר בעשרות מתווים וטיטות הסכמים, תחת העקרון של "שתי מדינות לשני עמים".
- ← ישנם פרטים שמהווים סלע מחלוקת ואותם יש לפתור במאמץ אמיתי ונחוש ובתמיכה עוטפת שמוכנה להעניק הקהילה הבינ"ל וחלק חשוב מהעולם הערבי והמוסלמי המתון.

← הגעה להסכם היא אפשרית. עשינו שלום בעבר עם מדינות אויב ערביות - ניתן ואפשר לעשות זאת גם היום.

מרבית יסודות ההסכם כבר ידועים. מה שחסר היום היא מנהיגות נחושה ואמיצה שתקדם שתקדם מו"מ רציני ואמיתי שיוביל לפתרון הסכסוך.

(5) כשתהיה מדינה פלשתינית, גבולות ישראל יהיו ברי הגנה.

← הימין טוען שכשתהיה מדינה פלשתינית, גבולות ישראל לא יהיו ברי הגנה. זהו שקר, והימין גם יודע זאת.

← בכל הסכם שהוא, מובן לשני הצדדים שהמדינה הפלשתינית העתידית תהיה מדינה מפורזת. מנגד, ישראל היא מדינה חזקה עם אחד הצבאות החזקים והמתוחכמים בעולם ועם המודיעין והנשק המתקדמים ביותר בעולם.

← במציאות של טילים ארוכי טווח, המשמעות של מעבר גבול במקום זה או אחר מקבל משמעות מינורית יותר. הסכמי שלום ובריתות הגנה הוכחו כיעילים יותר מויכוח נצחי על נקודת מעבר הגבול. ההסכמים עם מצרים וירדן הם ההוכחה לכך. למשל, בראייה אזורית רחבה, העומק האסטרטגי של ישראל הוא גם ממלכת ירדן ההאשמית, אשר בהסכם השלום עימה התחייבה (ומקיימת) שלא ייכנסו לשטחה כוחות צבא זר. כך גם לחימתה של מצרים בטרור בסיני, והיתרונות הצבאיים הקיימים מתוקף הסכם השלום עימם.

← הוכח היסטורית, שהנשק היעיל ביותר של ישראל מול צבאות מצרים וירדן עד כה - הוא היה הסכם השלום איתן, וכך גם היתרונות הבטחוניים והאסטרטגים שנוצרו מתוקף ההסכמים עימם. כך יהיה גם עם המדינה הפלשתינית.

← אם ישראל יכולה להגן על גבולותיה מול מדינות אויב עם צבאות חזקים וסדירים, היא תוכל לעשות זאת גם מול מדינה פלשתינית קטנה ומפורזת מנשק.

← במציאות של טרור פלשתיני לאחר הסכם שלום, תעמוד לרשות ישראל הזכות להגנה ולהתקפה, אך הפעם יהיה זה בתמיכת הקהילה הבינ"ל ומטעמי הגנה של "מדינה מול מדינה" ולא של "כובש מול נכבש", או "חזק מול חלש".

← לאחר כינון שתי מדינות, המוטיבציה והצידוק של ארגוני טרור פלשתינים למאבק מזוין נגד ישראל ייפגעו אנושות, והממשלה הפלשתינית תהפוך מתוקף האינטרס שלה ומתוקף המחויבות הבינלאומית שלה - לאחראית ומחויבת לשמירה על ההסכם (במקום להסית ל אלימות במצב הנוכחי).

← **נוכחות ביטחונית:** במסגרת ההסכם יקבעו הצדדים: לוח זמנים מוסכם ליציאה הדרגתית של כוחות צה"ל משטח המדינה הפלשתינית, צעדים למימוש ואכיפת פירוז המדינה הפלשתינית ולמניעת מצב לפיו שטח ממנו ייצא צה"ל יהפוך לנשלט טרור, משטר בטחוני מיוחד בבקעת הירדן, וסידורי ביטחון נוספים החיוניים לביטחון ישראל. בכל מקרה, לישראל תמיד תעמוד הזכות להגן על עצמה ולהיאבק בכל גורם שיאיים על ביטחונה.

לכן, במקום לומר בתבוסתנות "כשתהיה מדינה פלשתינית, גבולות ישראל לא יהיו ברי הגנה" יש לומר באומץ: כשתהיה מדינה פלשתינית, גבולות ישראל יהיו פחות ברי התקפה. ובכל מקרה, ישראל תמיד תוכל להגן על עצמה, גם ובעיקר, כאשר תקום מדינה פלשתינית.

לקחים מכישלון המו"מ עד כה

המשא ומתן נכשל עד כה לא רק בגלל המנהיגות או חוסר המנהיגות משני הצדדים, אלא גם בשל כשלים עיקריים באופיו של התהליך. להלן שלושה לקחים חשובים ליישום:

(1) יצירת "תנועה חיובית" בדרך להסכם ובמהלך המו"מ.

- ← הניסיון לקדם את פתרון הסכסוך רק באמצעות המו"מ הניח את כל הביצים בסל אחד.
- ← מאז שנת 2000 לא הייתה כמעט "תנועה לקראת" מציאות של שתי מדינות במקביל למו"מ.
- ← עד כה דילגנו בין מדיניות של מו"מ פעיל, לבין קיפאון וניתוק מוחלט.

לקח: על הצדדים לייצר "תנועה חיובית" בדרך למו"מ ובמהלכו - ארוך או קצר ככל שיהיה המשא ומתן. בהמשך מסמך זה מפורטות הצעות ליצירת התנועה החיובית הנדרשת.

(2) שיתוף האזור במאמץ הישראלי-פלשתיני.

- ← הניסיון להתמודד עם סוגיות בעלות אופי אזורי מובהק בתהליך שהוא רק דו-צדדי (ישראלי-פלשתיני) היה ככל הנראה שגוי ומועד לכישלון.
- ← ירדן ומצרים למשל, הן צד מובהק בסוגיית הגבולות; ירדן ולבנון הן צד בסוגיית הפליטים; ירדן, מרוקו וכלל העולם הערבי בסוגיית הר הבית והאגן ההיסטורי של ירושלים, ועוד. העולם הערבי יכול, צריך ורוצה להיות חלק מפתרון הסכסוך הישראלי פלשתיני.
- ← לפלשתינים לא עומדת תמיד היכולת להגיע לבדם להחלטות סופיות בנושאים מהותיים לפתרון הסכסוך.
- ← בידי העולם הערבי לסייע לפלשתינים בקבלת ההחלטות ולתת "תעודת כשרות" לחלק מההחלטות הקשות שעל הפלשתינים לקבל.
- ← ישראל שגתה בשתיקתה הרועמת מול יוזמת השלום הערבית מזה 13 שנים, ובאי קיום שיח עם העולם הערבי במקביל לזה הישראלי-פלשתיני.

לקח: על ישראל והפלשתינים לערב את העולם הערבי והמוסלמי המתון או חלקים ממנו במו"מ ולקבל, במידת האפשר, את גיבוי ההסכם.

(3) שילוב סוגיות "חומריות" אל מול סוגיות "פסיכולוגיות-זהותיות-הכרתיות". (Tangible vs. Intangible issues)

- ← עד תקופת נתניהו, המו"מ התמקד יתר על המידה בסוגיות "חומריות" (tangible) כמו פינוי התנחלויות, גבולות, חלוקת ירושלים, מים ומשאבי טבע, תוך הזנחת הממדים הפסיכולוגיים, זהותיים (intangible) ובראשם נושא ה"הכרה".
 - ← נתניהו לעומת זאת התמקד כמעט רק בסוגיות הפסיכולוגיות-זהותיות, כגון בסוגיית "ההכרה במדינה יהודית", ומבלי להתמודד כמעט עם הסוגיות החומריות של הסכסוך.
- לקח: במסגרת מו"מ על ההסכם, יש לדון במקביל הן בסוגיות החומריות, והן בסוגיות הפסיכולוגיות-זהותיות וההכרתיות.**

עקרונות המתווה להסכם הקבע: רעיונות חדשים לצד רעיונות מוכרים

(1) המטרה.

- ← מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, מדינה יהודית ודמוקרטית, תתקיים בשלום לצד מדינת לאום פלשתינית מפורזת ומשגשגת.
- ← לכל מדינה יהא רוב לאומי מוצק, ולצידו מיעוט מוגבל ולא מאיים דמוגרפית.
- ← כל אחת מהמדינות תהווה עוגן לשגשוגן של התרבות, הדת והלאום של בני עמו, לצד כבוד וזכויות שוות למיעוטים ובני דתות אחרות שישתלבו, ישגשגו ויחיו בתוכן.
- ← שתי המדינות ישתלבו בקהילת האומות ככלל ובקהילת מדינות המזרח התיכון בפרט ויהוו מקור השראה בכל הקשור ליכולת לפתור סכסוך, לחיות בכבוד זה לצד זה, וכן בנושא היחס השוויוני והמשלב למיעוטים במדינת לאום.

(2) שיח אזורי במקביל למו"מ הישראלי פלשתיני ולאחריו.

- ← שילוב מצרים, ירדן והליגה הערבית במשא ומתן לפתרון הסכסוך הישראלי-פלשתיני.
- ← ישראל תגיב (לראשונה) רשמית ליוזמת הליגה הערבית ותעביר את הערותיה והשגותיה על היוזמה.
- ← הזמנת הליגה הערבית לקידום הנורמליזציה עם ישראל (היכן שרלוונטי) מיד עם החתימה על הסכם ישראלי-פלשתיני, גם אם הסכסוך מול סוריה ולבנון נמשך.
- ← דרישה מהליגה הערבית, מארגון המדינות האסלאמיות ומהמדינות החברות בהם (כשותפות להליך) לדאוג למחויבות ארגון חמאס להסכם שייחתם, ולתמיכה בישראל במאבק מול חמאס במידה וזה לא ישתף פעולה עם ההליך.

(3) הכרה הדדית בשתי מדינות לאום.

- ← בסוף ההליך ובמסגרת הסכם קבע של קץ כל התביעות, תכיר כל מדינה במדינה האחרת, בגבולותיה הריבוניים והסופיים שייקבעו בהסכם, כ"מדינת הלאום של העם האחר". מדינת ישראל תוכר כמדינת הלאום של העם היהודי, ותהא מדינה יהודית ודמוקרטית ואילו המדינה הפלשתינית - תוכר כמדינת הלאום של הפלשתינים.

(4) מיעוט משגשג בכל אחת מהמדינות קהילה יהודית בלונדון וברלין? גם בפלשתיין.

- ← קהילות יהודיות חיות ומשגשגות בעשרות מדינות בעולם. אין סיבה (תוך הבטחת ביטחונה), שקהילה יהודית לא תתקיים במדינה הפלשתינית, היא שכנתנו המיידית והקרובה ביותר. אין סיבה שבישראל יחיה וישגשג מיעוט ערבי-פלשתיני ואילו המדינה הפלשתינית תהיה "נקייה" מיהודים.
- ← לחלק מהישראלים החיים ומתגוררים כיום ביהודה ושומרון ו/או בשטחים שיהיו לאחר הסכם בריבונות המדינה הפלסטינית, ואשר מקום מגוריהם לא יוצרח במסגרת חילופי השטחים המוסכמים - תינתן אפשרות לבחור להישאר לגור במדינה הפלשתינית ולקבל מעמד של אזרח או תושב במדינה זו.

← עקרון זה יאפשר לישראלים אשר אידיאולוגית חשוב להם להישאר במקום מגוריהם לעשות זאת, ולנכסיהם ועסקיהם לא לרדת לטמיון, אלא להשתלב בכלכלה הפלסטינית (תחת הבעלות של בעליהם).

← היהודים והישראלים אשר יבחרו להשאר ולהתגורר במדינה הפלשתינית יחוייבו (כבכל מדינה אחרת) לכבד את ריבונותה וחוקיה של המדינה הפלשתינית.

(5) עקרון "גישה מועדפת לביקור, פולחן ותיירות".

← בשל ההכרה של כל צד בזיקה של בני העם האחד גם למקומות ואתרים שנמצאים בריבונות המדינה האחרת, תעניק כל אחת מהמדינות "גישה מועדפת" לאזרחי המדינה השכנה.

← גישה מועדפת זו תהא למטרות ביקור, גישה, תיירות ופולחן, למקומות היסטוריים או דתיים החשובים לצד השני ואשר נמצאים תחת ריבונותה של המדינה השכנה.

← גישה זו תוענק תחת חקיקה מיוחדת ופיקוח, תוך הבנות שיוסדרו בהסכם הדדי מיוחד שייחתם בין המדינות במסגרת הסכם הקבע, ובהתאם לחוקיה של כל מדינה.

(6) עקרון "גישה מועדפת לעסקים, כלכלה, מדע ואקדמיה" - חיזוק כלכלי הדדי.

שגשוגה הכלכלי וזינוקה האקדמי-מדעי-עיסקי של המדינה הפלסטינית - חשובה וטובה לישראל, לחוסנה ולביטחונה.

← תחת הסכם קבע ולאחר תקופה קצרה בה תיבחן יציבות ההסכם, ישראל תספק גישה מועדפת (Privileged Access) למוסדות אקדמיים ועסקים פלסטיניים אל מוסדות אקדמיים ועסקים ישראליים, לשם קידום שיתופי פעולה וחיזוק הדדי.

← ההסכם בין המדינות יפעל להענקת מעמד מיוחד לכלכלת המדינה הפלסטינית באיחוד מדינות המפרץ (GCC), תוך פיתוח ומיסוד הקשרים הכלכליים בין איחוד מדינות המפרץ לבין ישראל.

← שתי המדינות תפעלנה למימוש הבטחת האיחוד האירופאי כי ישראל והמדינה הפלשתינית יזכו באיחוד האירופי למעמד של "שותפות מועדפת מיוחדת" (Special Privileged Partnership), מעמד אשר יעצים משמעותית את הכלכלה, האקדמיה, המגזר העסקי והתרבות בשתי המדינות.

← שתי המדינות תפעלנה לקידום וקביעת אזורי סחר חופשי ביניהן במקומות שיקבעו.

(7) הצעת מסגרת לגבולות שתי המדינות.

← גבולות המדינות יתבססו על קווי 1967 תוך שמירה ישראלית על גושי ההתיישבות הגדולים באמצעות חילופי שטחים מוסכמים, תוך שאיפה להותרת כמה שיותר ישראלים בביתם תחת

ריבונות ישראלית (כולל כאמור תחת ריבונות פלשתינית, במקומות מסויימים, למיעוט ישראלי שיבחר בכך).
← קביעת הגבולות וחילופי השטחים בין הצדדים יקבעו במסגרת המו"מ.

(8) הצעת מסגרת לסוגיית ירושלים.

← ירושלים לא תחולק עכשיו או לעולם. עם זאת באיזורים מסויימים בה יתקיימו סידורי בטחון, מעבר וניידות.
← השכונות הערביות העוטפות במזרח ירושלים יהוו את בירת המדינה הפלשתינית. (ההתעקשות של הימין על כך שאזורים כמו מחנה הפליטים שועפאט על 35,000 תושביו, יהיו חלק מעיר הבירה של מדינת הלאום של העם היהודי, עיוורת לרעיון הציוני ולמציאות בשטח, בדיוק כמו כוונת הימין לספח את כל אוכלוסיית הגדה המערבית, כנגד רצונם, ובניגוד לאינטרס הישראלי המובהק של שמירה על רוב יהודי).
← השכונות היהודיות במזרח ירושלים ומערב העיר ירושלים יהוו את בירת ישראל.
← החלטה סופית על שיוך השכונות לכל בירה תקבע רק בהסכמת ישראל במסגרת המו"מ בין הצדדים.
← התושבים הערבים של ירושלים המזרחית יהיו אזרחי המדינה הפלשתינית.
← יוגדר אגן קדוש היסטורי רחב אשר יכלול את העיר העתיקה, רובעיה והשכונות הסמוכות לה.
← הריבונות על אגן זה תהיה ריבונות ישראלית, או ריבונות משותפת במקומות בהם ישראל תסכים לכך במסגרת הסכם בין הצדדים.
← במקומות שיקבעו בין הצדדים באגן זה, יפעל כח שיטור ופיקוח ישראלי-פלשתיני משולב, והניהול האזרחי בחלק מהמקומות הקדושים לשני העמים יהיה ישראלי-פלשתיני משותף, אלא אם החליטו הצדדים במסגרת ההסכם להעניק זכויות ניהול ייחודיות ובלעדיות רק לצד אחד במקומות מסויימים. חלוקה "ניהולית, שיטורית ופיקוחית" זו תקבע במסגרת ההסכם ובאישור ישראל.
← לאחר חתימת הסכם שלום ישראלי-פלשתיני וכחלק ממנו, תבקש ישראל את מדינות העולם לקבוע את משרדי השגרירויות שלהם בירושלים וכן להעביר לעיר את המשרדים הראשיים של ארגונים בינלאומיים מובילים (פדרציות ספורט, סוכנויות או"ם וכדומה).

(9) הצעת מסגרת לנושא הפליטים.

← ככלל, לאחר ההסכם, הפתרון ליישוב הפליטים הפלשתינים יימצא מחוץ לגבולות מדינת ישראל.
← הפליטים ייקלטו ו/או יישארו במדינה הפלשתינית, במדינות המארחות ובמדינות אחרות שיסכימו לקבלם כאזרחים.
← ישראל תשקול (לא תחוייב) לאפשר באופן פרטני ולפי שיקול דעתה הבלעדי, אזרחות או תושבות ל"פליטים מקוריים" מסויימים אשר עזבו הם עצמם את ביתם ב-1948, ורק על בסיס אישי ו/או הומניטרי.
← הקהילה הבינלאומית תקים קרן למימון הפתרונות של יישוב ופיצוי הפליטים הפלשתיניים. ישראל תתרום לקרן זו. סוגיית שיקומם הכלכלי של הפליטים תיפתר גם במסגרת תכנית פיתוח אזורית.
← ישראל תעלה מול מדינות ערב בקשה להכרה (ופיצוי במקרים מסויימים) בפליטים יהודיים מארצות ערב.

צעדים ליצירת "תנועה חובית" בדרך להסכם, ולעיצוב "מציאות של שתי מדינות בשטח"

על ישראל לנקוט בשורה של צעדים, אשר בו זמנית יגבירו את הסיכויים להגיע להסכם קבע, וכן ישפרו את בטחונה ומעמדה של ישראל גם עד להסכם שכזה. לצעדים הבאים ערך חיובי הן בפני עצמם והן בכל הקשור ליצירת התנאים והתנועה לקראת הסכם קבע:

(1) הכרה ישראלית רשמית במדינה פלשתינית, כולל באו"ם: כיצד ולמה כדאי?

ממשלת ישראל תקבל החלטה על הכרה במדינה פלשתינית.

ההכרה תעשה ללא קביעת גבולות סופיים בין המדינות ותציין מפורשות כי גבולותיה הסופיים ושאר האלמנטים החיוניים לישראל ולקיומה כמדינת הלאום של העם היהודי (גבולות, פליטים, ירושלים, סידורי בטחון וכדומה) ייקבעו אך ורק במשא ומתן בין הצדדים.

ישראל תתאם את מהלך ההכרה במדינה הפלסטינית עם ממשלת ארצות הברית והשחקנים הבינלאומיים המרכזיים, על מנת למנוע מצב בו יוכתבו לישראל קווים מנחים לסיום הסכסוך, אשר יכשילו או יקשו על כל ממשלה ישראלית להגיע להסכמות עם הפלשתינית.

ישראל תתמוך בהצטרפות המדינה הפלשתינית למוסדות האו"ם ובלבד שהצטרפות זו אינה סותרת את קביעת הפרמטרים של אופי המדינה במשא ומתן בלבד, כאמור לעיל.

היתרונות:

- ← צעד זה יוריד מהפרק סופית את אופציית המדינה הדו-לאומית.
- ← צעד זה יתרום להבטחת עתידה של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי וכן כמדינה יהודית ודמוקרטית בעלת רוב יהודי מוצק.
- ← מאותו הרגע, המו"מ לא יהיה מול רשות או יישות פלשתינית, אלא מול מדינה פלשתינית המחויבת לקיים את הדין הבינלאומי ככלל ואת הסכמי השלום והביניים שנחתמו עד כה בפרט.
- ← לאחר ההכרה במדינה פלשתינית, הסכסוך כבר לא יהיה על "האם תהיינה שתי מדינות", אלא על השאלה: "היכן ייקבעו גבולותיהן הסופיים ואילו יחסים יתקיימו בין שתי המדינות".
- ← הקיפאון במדיניות ישראל בסוגיית שתי המדינות הוא בין היתר תוצאה של העדר הכרעה אסטרטגית ברורה. הכרה במדינה פלשתינית תמקד את ממשלת ישראל במציאת אסטרטגיה מיטבית למימוש החזון במקום בקיפאון ובהתנצחות בלי מועילה, בעת שהמצב בשטח מחמיר ויכול לכפות עלינו מציאות של מדינה דו-לאומית שתסכן את הרעיון הציוני כולו.
- ← הכרה במדינה פלשתינית תשלח מסר ברור לכל מדינות האזור לגבי החזון אליו שואפת ישראל, ותאפשר לממשלות ערביות המעוניינות בכך לחזק את הקשר עם ישראל, ולסייע לישראל להתקדם לקראת חזון שתי המדינות ביתר קלות, אל מול דעת הקהל הפנימית שלהן, למול ההנהגה הפלשתינית ובהתמודדות מול חמאס.
- ← בכך תושג התקדמות ברמה המשפטית המחייבת לשאיפתם של הפלשתינים למדינת לאום.
- ← צעד זה יוריד במידה לא מבוטלת את הלחץ הבינלאומי הכבד הקיים על ישראל.

(2) יישום התחייבויות קודמות וצעדים ל"עיצוב מציאות של שתי מדינות בשטח".

- ← מאבק ממוסד ונחוש בהסתה הקיימת כנגד ישראל ברשות הפלסטינית ובתקשורת שלה, לצד מאבק בלתי מתפשר בתופעת "תג מחיר" בישראל.
- ← בניית מערך משותף של חינוך לשלום ולאי-אלימות.
- ← יישום הסכמי ביניים קודמים: העברת חלקים נוספים מאזור C לאזורי A או B כחלק מהתקדמות לבניית מציאות של שתי מדינות ובכפוף לשיקולי בטחון.
- ← פירוק מאחזים בלתי חוקיים שהוקמו לאחר מרץ 2001, כמתחייב ממפת הדרכים.
- ← חקיקת חוק "פינוי-פיצוי" והתחלת יישומו בפועל לחפצים בכך. כלקח מתוכנית ההתנתקות, הממשלה תוודא כי יסופק פתרון דיור מלא מראש - ולא בדיעבד - לאלו שיעתיקו את מקום מושבם במסגרת "פינוי-פיצוי" או במסגרת הסכם הקבע.
- ← ישראל תימנע מבנייה מעבר לקו הירוק במקומות שיפגעו ברצף הטריטוריאלי של המדינה הפלסטינית העתידית.
- ← עידוד סיוע בינלאומי לבניית יכולותיה ומוסדותיה של המדינה הפלשתינית העתידית, בכפוף למימוש התחייבויות פלשתיניות שטרם בוצעו.

(3) מענה ישראלי רשמי (לראשונה) ליוזמת השלום הערבית.

- ← בפסגת הליגה הערבית שהתקיימה בביירות ב-28 למרץ 2002, הציעה הליגה הערבית המורכבת מ-22 מדינות ערב, תכנית מדינית לסיומו של הסכסוך הישראלי-ערבי (לא רק הישראלי-פלשתיני).
- ← לפי ההצעה, ינרמלו מדינות ערב את יחסיהן עם ישראל בתמורה לקבלת ישראל את התכנית ולהקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית. בתמורה לכך "יראו מדינות ערב את הסכסוך הישראלי-ערבי כבא אל קיצו וינרמלו את היחסים עם ישראל בהקשר של שלום".
- ← חברות הליגה הערבית אימצו את ההצעה של הנסיך הסעודי עבדאללה בן עבד אל-עזיז אל סעוד, ובכך הפכה היוזמה הסעודית ליוזמה כלל-ערבית. מאז, אושרה היוזמה מחדש כמעט כל שנה בכינוסי הליגה הערבית. ארגון המדינות המוסלמיות על 56 חברותיו תומך גם הוא ביוזמה ומאשרר את תמיכתו בה בכינוסיו השנתיים.
- ← ביוזמה ישנם דברים שקשה ואף אסור לישראל לקבל. עם זאת, ישראל יכולה להסכים ליוזמה, להעביר הסתייגויות ליוזמה, להסכים לחלקה או אף להשיב לה בשלילה. ישראל מעולם לא הגיבה ליוזמה הערבית מלבד בשתיקה רועמת.
- ← העדר תשובה של ישראל ליוזמה היא אחת הטעויות הדיפלומטיות החמורות שישראל אי פעם עשתה. טעות אשר גורמת לנו להראות כסרבני שלום או כמזלזלים בעולם הערבי ושאיפתו לנורמליזציה עם ישראל.
- ← גיבוי הליגה הערבית את ההסכם הישראלי-פלשתיני יכול לסייע רבות בקבלת החמאס את ההסכם גם אם "בעל כורחו". החמאס יוכל לומר "לא" לעבאס או לישראל - אך לא לעולם הערבי והמוסלמי. לא כאשר ביוזמה תומכת מצרים (אותה עזה צריכה נאשות), ולא כאשר ביוזמה תומכות קטאר ותורכיה, בעלות הברית האזוריות האחרונות של חמאס, המספקות לו

את המימון והגיבוי המוגבל שעוד מגיע אליו.

← כדאי לזכור, את המשלחת של הליגה הערבית אשר אישרה כי חילופי שטחים עולים בקנה אחד עם יוזמת השלום הערבית - הוביל שר החוץ של קטאר.

← הסכם קבע הנתמך על ידי הליגה הערבית יוביל ככל הנראה להתפצלות החמאס לשני פלגים: פלג שיקבל את דין העולם הפלשתיני, הערבי והמוסלמי, ופלג אשר ימשיך לשאוף להשמיד את מדינת ישראל. הסכם קבע בגיבוי יוזמת הליגה הערבית יגביר את הסיכוי שהפלג המיליטנטי-סרבני יהיה הקטן מבין השניים ויציב אותו בודד מול תמיכה של מדינות בעולם הערבי והמוסלמי ומול הסכם שלום ישראלי-פלשתיני המחייב את המדינה הפלשתינית לשמירה על ההסכם.

← תגובה ישראלית ליוזמת השלום הערבית יכולה להוביל (גם אם לא רשמית) להחלפת טיטות הדדיות שיהפכו בסופו של הליך ליוזמה ישראלית ערבית משותפת.

← מענה רשמי ראשון של ישראל ליוזמת השלום הערבית (גם אם הדבר יהיה "כן עם הסתייגויות") יהיה איתות כנה ואמיץ כי ישראל רואה בעולם הערבי שותף חשוב לפתרון הסכסוך, להשגת הסכם קבע ולשמירה על ההסכם לאחר השגתו.

ישראל שגתה בשתיקתה הרועמת מול יוזמת השלום הערבית מזה 13 שנים. על ישראל להגיב ליוזמה. ישראל והפלשתינים צריכים לערב את העולם הערבי או חלקים ממנו במו"מ ולקבל במידת האפשר את גיבוי ההסכם.

(4) מרשם לתרופה מדינית ובטחונית לרצועת עזה.

הבעיה:

מצד אחד, החמאס שולט בעזה. החמאס הוא ארגון טרור שאינו מעוניין בנורמליזציה עם ישראל.

← החמאס פתח במתקפות מול ישראל, בעיקר כדי לשפר את התנאים בעזה וכדי לבסס את מעמדו ברשות הפלשתינית ובעולם הערבי.

← העוני בעזה חמור וקשה, ומהווה קרקע פוריה להתחזקות וביסוס החמאס, וכן לליבוי השנאה וההסתה נגד ישראל.

← עזה צועדת לקראת אסון הומניטארי.

מצד שני, ישראל לא מעוניינת לשפר את התנאים של עזה באופן שיאפשר את התחמשות החמאס מחדש, ובצדק.

← ישראל לא יכולה לשפר את החיים בעזה באופן שייתפס כהישג פוליטי או צבאי של החמאס, או באופן שייתפס ככניעה לטרור.

הפתרון:

← שיפור התנאים בעזה באופן שמחזיר את הרשות הפלסטינית לעזה ומחליש את החמאס.

← על מהלך שיפור החיים בעזה להיעשות באופן שמבסס את עזה כחלק מהמדינה הפלסטינית ומאפשר לממשלתה ולכוחות השיטור שלה להחיל את ריבונותה ברצועת עזה ובשטחי A בגדה.

← המדינה הפלסטינית תנהל גבול עצמאי עם מצרים.

כיצד עושים זאת? מהלכים הכרחיים בדרך לפתרון סוגיית עזה:

1. ייצוב הפסקת האש בעזה.

- ← חזרה של חמאס וישראל להסכם הפסקת האש של נובמבר 2012 (הגדרת אזורי דיג וחקלאות מורחבים בטוחים).
- ← לאפשר לקטאר תשלום משכורות רק לעובדי הממשלה שאינם חברים בכוחות הבטחון ובגדודי עז אל-אדין אל-קאסם (25,000 מתוך 42,000).
- ← המשך תשלום משכורות על ידי הרשות לעובדיה בעזה (כ- 70,000). מיזוג הדרגתי של עובדי הממשלה והתייעלותה.

2. צעדים למניעת אסון הומניטרי ודאי בעזה.

- ← לאפשר פרויקט או"ם לפתרון משבר המים והחשמל: בניית מתקני התפלה והכנסת סולר לייצור חשמל. (כיום יש בעזה חשמל לכ-8 שעות ביממה, והמים באקוויפר של עזה צפויים להגמר תוך זמן קצר).
- ← לאפשר פרויקטי בנייה גדולים על ידי אונר"א והמגזר העסקי, לשם צמצום שיעור האבטלה ושיקום הרצועה.
- ← לאפשר ייצוא סחורות מעזה לישראל ולגדה המערבית, ובייחוד תוצרת חקלאית.

3. העברת הרצועה לשליטת המדינה הפלשתינית.

- ← הכרה ישראלית במדינה הפלסטינית כריבון ברצועת עזה. עזה תוכר כחלק רשמי מהמדינה הפלשתינית.
- ← התנייה ישראלית-מצרית לפיה נרמול מלא של כל המעברים (ארז, כרם שלום, סופה, קרני ורפיח) ייקרה רק אם יוצבו בהם באופן בלעדי נציגי המדינה הפלשתינית, ונציגים מצריים במידת הצורך.
- ← העצמה והרחבה הדרגתית של כוחות הביטחון והשיטור של המדינה הפלשתינית בעזה, תוך דרישה כי קבוצות חמושות עצמאיות יתפרקו מנשקן או יצטרפו באופן מפקח אל כוחות השיטור של המדינה החדשה.
- ← הנגשה של שדה הגז מול חופי עזה לממשלת המדינה הפלשתינית בלבד, לשם ייצור חשמל לעזה ולגדה המערבית.

4. חינוך.

המדינה הפלשתינית תחיל את אותה המדיניות החינוכית שהיא מיישמת ברמאללה גם על עזה ותחדש את פעילותה של הוועדה הישראלית-פלשתינית נגד הסתה אשר תפקח על שתיהן.

5. כל המוצע לעיל יעשה במקביל למאמץ נחוש לפירוז הדרגתי של רצועת עזה, בפיקוח הרשות הפלשתינית ומצרים, תוך מאבק מודיעני וצבאי ובלתי מתפשר באירגוני הטרור בעזה, תוך שיקום עזה כנגד סידורי בטחון ומניעת התחמשות, וכאשר פירווה של עזה יהיה תנאי להסדר קבע עם המדינה הפלשתינית.

(5) מרשם לתרופה מדינית ובטחונית למזרח ירושלים.

ירושלים נמצאת תכופות על סיפה של אינתיפאדה שלישית. ישנם מספר צעדים לא מסובכים, שיכולים לשנות את המציאות הרווחת במזרח ירושלים:

← הגברת השיטור באזור התפר ופחות בלב השכונות הערביות. הגברת השיטור באופן מסיבי בלב השכונות מביאה להסלמה, לתחושה של התמודדות עם "מדינת משטרה", מולה "רק אלימות יכולה להצליח", ופוגעת בסינרגיה שהייתה עד כה בין התושבים היהודים והערבים בירושלים. הגברת השיטור בתפר והפחתתה בלב השכונות הערביות תעשה במקביל לפעילות מודיעינית וצבאית נמרצת ונקודתית למול תאי חמאס וג'יהאד איסלמי הפועלים במזרח ירושלים.

← ייזום והקמה של גוף עירוני המייצג את תושבי מזרח ירושלים. אין גוף כזה מאז סגירת "האוריינט האוס". מאז שנת 2001 הימין יישם מדיניות מוצהרת של מניעת התהוות של הנהגה מקומית במזרח ירושלים. בחלל שנוצר צמחו לא רק סוגי פשע שונים, אלא גם שורשי האלימות שתושבי ירושלים חווים כיום. אין כיום מנהיגים במזרח ירושלים אשר יכולים להשתלט על הצעירים המוסתים והמקצינים. על ישראל לפעול יחד עם תושבי מזרח ירושלים על מנת שתקום הנהגה מקומית אשר תרצה ותוכל למלא תפקיד זה. במקביל להתקדמות התהליך מול המדינה הפלשתינית, ובשונה מהאוריינט האוס, הגוף הזה יכול לפעול באופן עצמאי יותר ולתאם את פעילותו עם ישראל ו/או עם עיריית ירושלים. (זאת עד למעבר של חלק מאותם האזורים לשליטת הרש"פ).

← יישום 'תוכנית ברקת' להעברת מתן השירות לשכונות שמעבר לגדר ההפרדה לידי המינהל האזרחי ו/או הרשות הפלשתינית.

← עיריית ירושלים ממילא כמעט ולא יכולה לספק שירותים באזורים אלו, ובחלל זה נוצרות כיום בעיות תברואה ובריאות קשות כמו גם בעיות של התבדלות, הסתה והקצנה.

← קידום בדיקה מקצועית שתזהה אילו שכונות ערביות עוטפות במזרח ירושלים לא יהיו בשום תרחיש תחת שליטה ישראלית ולהעבירם כבר עכשיו לידי הרשות הפלשתינית. כל זאת, עוד בטרם הסכם סופי, שהרי אנו רואים כיום שהאזורים סביב ירושלים המזרחית הנמצאים תחת שליטת הרש"פ (כמו עזרייה ואבו דיס) הם רגועים יותר מאלו שתחת השליטה הישירה של ישראל, בין השאר כי כוחות הביטחון של הרשות פועלים שם.

← יישום הסטטוס קוו בהר הבית ושמירה עליו. הקפאת כל יוזמות החקיקה והתקינה שמטרתן לשנות את המצב בהר הבית, והחלטת ממשלה וכנסת, כי נושא זה יידון רק במסגרת הסדר מדיני.

← יישום ומימון תכניות חינוך משותפות יהודיות-ערביות לילדים ונוער בירושלים.

(6) שילוב ההנהגות הדתיות משני הצדדים בתהליך.

מנהיגי דת משני הצדדים ישולבו במעמד מיעוט מיוחד לכל אורך המשא ומתן ובעת יישומו, בכדי לתמוך בתהליך ולתת דגשים חשובים הנוגעים לסוגיות הדתיות הרלוונטיות לכך במו"מ. בשני הצדדים, לציבורים הדתיים חשוב שההסכם יעשה במידת האפשר בהתאם לדתם, ועל ההנהגה המדינית לעשות מאמץ על מנת שהדבר יתאפשר, ככל הניתן.

(7) ערביי ישראל.

המטרה: קיום חברה ישראלית שוויונית וצודקת כלפי המיעוטים החיים בה, מתוקף היותנו דמוקרטיה ובייחוד לאחר 2000 שנים בהן היה העם היהודי מיעוט בקרב לאומים אחרים וסבל מאפליה, ותוך הבנת הפוטנציאל שיש לערביי ישראל להוות גשר חשוב בין ישראל לעולם הערבי בכלל, ולמדינה הפלשתינית בפרט.

← ישראל תקים ועדה שתבחן ותקדם שילוב עמוק ונכון יותר של ערביי ישראל ותרבותם בחברה הישראלית, במערכת החינוך, ובתרבות. חוקים השוללים או פוגעים בשילובם זה יבוטלו.

← ישראל תפעל לשילוב רחב יותר של ערביי ישראל בתפקידים בכירים ברמה הלאומית במגזר הציבורי, החברתי, הכלכלי והפוליטי (למשל ברוח טענתו של זאב ז'בוטינסקי, כי אין מניעה שיהיה למדינת ישראל נשיא ערבי), ובתוך כך תשאף לשלבם בממשלות עתידיות בישראל.

← ישראל תערב את ערביי ישראל במדיניות התכנון הלאומית ותקים ערים ערביות נוספות בכדי לתת מענה לצרכים דמוגרפיים מחוץ לערים והכפרים הערביים הקיימים, אשר ברבים מהם הבינוי בשטח הקיים הגיע למיצוי מקסימאלי.

← לאחר הסכם קבע ישראלי-פלשתיני, תפעל ישראל לחקיקה שתחייב את אזרחיה הערבים בשירות אזרחי/לאומי/צבאי לבחירתם.

← ישראל תיישם ותממן תכניות חינוך לאומיות ומקומיות משותפות לילדים ונוער יהודי-ערבי החיים בישראל.

← תוקם אוניברסיטה לאומית דו-לשונית, אשר תאפשר ליהודים וערבים בישראל לקיים לימודים אקדמיים גם בערבית, זאת על מנת להכשיר בעלי מקצוע, אקדמאים ומומחים מהמגזר הערבי והכללי, אשר יסייעו בקידומה ושילובה של ישראל במזרח התיכון, תוך דגש על התפקיד המיוחד שיכול למלא המגזר הערבי במשימה זו.

← יוקם מרכז לאומי לחינוך לשלום ודו קיום בין יהודים ומיעוטים בישראל, תוך דגש מיוחד על הדור הצעיר, ובמטרה לחזק שוויון, סובלנות וקידום מיעוטים בחברה הישראלית. המרכז יחקור את תופעות הגזענות וההסתה ויציע דרכים להיאבק בהן.

(8) יהדות התפוצות.

← על רקע שותפות הגורל בין היהודים אזרחי ישראל, לבין יהדות התפוצות והישראלים החיים בחו"ל, ישראל תחתור להעמיק את השותפות ביניהם, בכדי שיוכלו לסייע יותר זה לזה ולקיים קשר הדוק ומחייב יותר.

← לאור שינוי הדורות ביהדות העולם ועל רקע מהפכת המידע והתחבורה אשר מאפיינות את המאה ה-21, יש צורך בעיגון מחודש של שותפות זו, בכדי לחזק מחד את מדינת ישראל ומאידך את היהודים והישראלים החיים ברחבי העולם, ואת הזיקה שלהם לישראל.

← ישראל תעניק ליהדות העולם "מעמד מיעץ" בנושאים לאומיים מסויימים ובנושאי מדיניות חוץ. ישראל תקים לשם כך "בית עליון ליהדות התפוצות" בעל תפקיד מיעץ בלבד, המורכב מנציגי יהדות העולם ואשר ייעץ לממשלת ישראל לגבי ההשלכות האפשריות של מדיניות ממשלת ישראל על יהדות העולם, וכן בנושא המאבק באנטישמיות. סמכויותיו של גוף זה יקבעו על ידי הכנסת.

← מעבר משלילת הגולה ל"עמיות יהודית": ישראל תמשיך להזמין את יהודי העולם לעשות עלייה ולחיות בישראל, אך במקביל תחזק את השותפות עם יהודים בעולם אשר אינם חפצים לעלות לארץ ישראל, וכן תפעל לחיזוק הזהות היהודית שלהם והזיקה שלהם לישראל.

← ישראל תחזק את הקשר עם אזרחיה הישראלים שירדו מהארץ, מתוך מחויבות לאחדות העם והמשכיותו, בארץ ובגולה, ומתוך הבנה שהישראלים החיים בתפוצות יכולים להוות גשר איתן בינינו לבין יהדות העולם ולבין המדינות בהן הם מתגוררים.

← ישראל תציע ליהודי העולם סיוע תקציבי מתקציב המדינה ללימוד עברית, מורשת ישראל והיסטוריה יהודית, ציונית וישראלית.

סיכום דברים

שתי מדינות לשני עמים הוא הפתרון האפשרי והיחידי לישראל, ולפלשתינים. זהו הפתרון שעל ממשלת ישראל לקדם. שתי מדינות לשני עמים הוא יעד אסטרטגי ישראלי ראשון במעלה. האופציה הרעה האחרת היא מדינה דו לאומית. מדינה דו לאומית מהווה את חיסולו של הרעיון הציוני ואת סופה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, בעלת רוב יהודי מובטח ומוצק.

על ישראל להגדיר חזון ולייצר אופק מדיני לקראת פתרון קבע של הסכסוך באמצעות הסכם קבע על שתי מדינות לשני עמים. לשם כך על ישראל לנהל משא ומתן עם הפלשתינים ובו זמנית לקדם ולנהל שיח עם מדינות העולם הערבי והמוסלמי הרלוונטיות. על ישראל ליישם במקביל גם מדיניות אשר תייצר תנועה חיובית לקראת ההסכם. הסכם שיהווה את קץ התביעות ההדדיות.

בשנים האחרונות הימין נמנע מיוזמה מדינית אמיתית ומחייבת, לרוב בטענה שבצד השני אין פרטנר להסדר קבע. הטענה שאין פרטנר וקיפאון מדיני הם אינם הנחות עבודה למדינה שחפצה לפתור סכסוך. היחסים בינינו לבין שכנינו הם דיאלקטים. אנו מושפעים מהם והם מאיתנו. לעולם לא יימצא פרטנר מושלם לפתרון הסכסוך, אך בהחלט ניתן לפעול באופן שיחזק את הצד השני כפרטנר ויעודד אותו להיות שותף להסכם. כבר עשינו זאת בעבר.

לא ניתן להבטיח כי יוזמה מדינית ישראלית תניב תוצאות מושלמות ועתיד שכולו טוב. אך ניתן לומר במידה רבה של וודאות כי היוזמה המדינית המתוארת במסמך זה תגביר את הסיכויים ליצירת שותף בצד הפלשתיני, ותשפר משמעותית את מצבה של ישראל הן בזירה הבינלאומית, הן בעולם הערבי והמוסלמי והן מול הרשות הפלשתינית.

המתווה המוצע מהווה בסיס איתן להסכם קבע של 'קץ כל התביעות' בינינו לבין הפלשתינים ואף בינינו לבין חלק לא קטן מהעולם הערבי ומוסלמי המתון. התכנית שומרת על האינטרסים הביטחוניים של ישראל, שומרת על ירושלים מאוחדת, פותרת את בעיית הפליטים מחוץ לגבולות ישראל, משאירה את מרבית המתנחלים בביתם, מחזקת את מעמדה של ישראל בעולם ומעניקה לישראל רוח גבית למלחמה חסרת פשרות בטרור.

חשוב מכך, תכנית זו פותרת את הסכסוך באמצעות פתרון של שתי מדינות לשני עמים, שומרת על הדמוגרפיה הישראלית עם רוב יהודי מוצק ומונעת סופית את האפשרות למדינה דו-לאומית, אשר תהווה את קץ המפעל והחזון הציוני. ישרא-סטין? לא בבית ספרינו.

המתווה המוצע הוא תוצר של שנתיים בהן כיהנתי כיו"ר השדולה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי בכנסת ("שדולת שתי המדינות"). שנתיים בהן נפגשתי עם עשרות גורמים ישראליים, פלשתינאים, בינלאומיים וכן עם גורמים רבים בעולם הערבי. אני סבור כי בכוחו של מתווה זה לשמש כהצעה ישראלית-ציונית הולמת לפתרון הסכסוך הישראלי-פלשתיני, ובמידה לא מבוטלת להיות צעד חשוב לקראת פתרון חלקים משמעותיים של הסכסוך הישראלי-ערבי.

הצגתו של מתווה זה כהצעה ישראלית, תוך מחויבות של ישראל לעקרונות המוצגים בו, יש בו גם כדי לסייע לישראל במאבק נגד מתקפת הדה-לגיטימציה המתנהלת כנגדה. בתוך כך, על ישראל לנסות ולעגן את עקרונות המתווה המוצע עם ממשלת ארה"ב והשחקנים הבינלאומיים המרכזים, ולמנוע מצב בו יוכתבו לישראל, או ייכפו על ישראל, קווים מנחים לסיום הסכסוך אשר יכשילו או יקשו על כל ממשלה ישראלית לנהל מו"מ עם הפלשתינים.

ישראל צריכה להתאגד סביב מנהיגות אמיצה ויוזמת. מנהיגות שמבינה כי במאה ה-21 ובמזרחית, גם אם קיים תמיד צורך ביתרון צבאי ובכוח הזרוע, הרי שלא די בכך. מנהיגות שמבינה שישנה תלות הדדית עמוקה בינינו לבין שכנינו.

אני קורא לכם לעיין ביוזמה זו, להתעמק ולדון בה ולשתפה עם מכריכם. על ישראל להבין כי לצד נשק חכם ומדויק, היא חייבת גם דיפלומטיה חכמה ומדויקת. על כתפינו מוטלת החובה לגייס בעם תמיכה למנהיגות אמיצה ומדיניות יוזמת, שקולה ונחושה, אשר תחלץ את ישראל מהקיפאון המדיני הנוכחי ותוביל אותה לעתיד טוב יותר. למעננו, למען עתיד המדינה ולמען עתיד הדורות הבאים.

זה אפשרי וזה בידינו!

חי"כ יחיאל (חיליק) בר

יו"ר השדולה לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי.

סגן יושב ראש הכנסת

מזכ"ל מפלגת העבודה